

A black and white photograph of a typewriter keyboard. The keys are slightly out of focus, creating a bokeh effect. The word "Kalk" is written across the center of the image in a large, white, serif font. The 'K' is particularly large and prominent.

Kalk

ülüs*

Kerim Suner Türkiye'nin ilk bilgisayar mühendislerinden Haksever Suner'in oğlu ve kendisi de babası gibi uzun süre bilgisayar mühendisliği yapmış. Fotoğrafa olan ilgisi çok genç yaşta başlamış, zamanla çok evrilmiş. Türkiye'de ıslak kolodyum (wet collodion) tekniği ile fotoğraf çeken birkaç kişiden biri. Oldukça meşakkatli bir tekniği, koleksiyonunu yaptığı eski hesap makinelerini çekmek için kullanmış. Sonuç: nostaljik, mükemmeliyetçi ve saygı dolu bir fotoğraf serisi...

Yazı Merve Akar Akgün

* Latince. Sayı saymak ya da hesap yapmak için kullanılan çakıl taşı.

Merve Akar Akgün: Ben ıslak kolodyum tekniği ile çekilmiş ilk fotoğrafı Nilgün Beller'in evinde görmüştüm, üstelik sizindi. Fotoğraf ile ilişkiniz nasıl başladı?

Kerim Suner: Fotoğrafla ilişkim ortaokul yıllarıma dayanıyor. Lise döneminde evin banyosunu karanlık odaya çevirmiştim. Alman Lisesi'nde okulun fotoğraf kulübündeydim, yeni aletler vardı o zaman, çok ilgiliydim. Annemin o zamanlar galerisi vardı ve hep bana sergi açmasını isterdim.

MAA: Lebriz Sanat Galerisi vardı o zamanlar.

KS: Aynen, o zamanın en iyi galerilerden biriydi. Ben anneme 'Sezonda olmasa bile lütfen yazın sergimi aç,' diye ısrar ederdim, o da 'Bizim adımıza yakışmaz,' derdi.

MAA: Ne çekiyordunuz o dönem?

KS: Daha çok sokak fotoğrafına hevesliydim. Hafta sonu çıkıp İstanbul'da gezer ve fotoğraf çekerdim. Aslında çok da sergilenecek şeyler değildi ama o dönem çok farklı görüyordum. 1983 yılında fotoğraf sergisi herkesin yapacağı bir şey değildi. Annem sonra İsmail Cem'e fotoğraf sergisi açtı; hem aile dostu, hem de tanınmış bir kişiydi o zamanlar. Boston'da sonbahar yapraklarını çekmişti. Ben de bu duruma kızmıştım ama kataloğunu hala saklarım.

MAA: Hobi olarak mı yoksa profesyonel olarak eğitim alarak mı çalışıyordunuz?

KS: Bana her şeyi öğreten bir fotoğraf öğretmenimiz vardı okulda. O, okuldan ayrıldıktan sonra ortada kaldım. Bir noktaya kadar geldim ama ilgim üniversiteye girmemle azaldı. 90'ların başında ilk *autofocus* makineyi aldım, ardından fotoğrafla ilişkim tamamen bitti.

MAA: Çok kolay geldi belki de?

KS: Sanırım. Oğlum doğmadan bir depreşti. Dijital makine almayı denedim. Birkaç dijital makine değiştirdim. En son Leica'nın her şeyi manuel olan bir modeline geçtim. Sonra onun sadece siyah beyaz çekenini aldım. Sonra filmli bir makine aldım ve fotoğrafları kendim yıkamaya başladım. Böyle geriye gide gide 1850'lere kadar geldim.

Annemin evinde gördüğünüz fotoğrafın da bir hikâyesi var. Teknikler üzerine araştırma yaparken bir videoda, ıslak kolodyum tekniğiyle çalışan birini gördüm. Bu teknikte makinenin ne kadar büyükse çekebileceğin fotoğraf da o kadar büyük olur. Çünkü fotoğraf plakasını makinenin içine koyuyorsun. Benim makinem 20x23 santimetre büyüklüğünde; makine büyüdükçe dışarı çıkmak aynı oranda zorlaşıyor. Ian Ruther külüstür bir kamyonetin içini tamamen izole edip önüne özel bir lens takarak dev bir fotoğraf makinesi yaratmıştı. Fotoğraf çekileceği zaman, iki kişi kamyonetin içine giriyor, kapakları kapatıp lensi takıyor ve objektifin önünü açıp kapatarak fotoğrafı çekiyorlardı. Kamyonetin içi aynı zamanda karanlık oda görevini görüyordu. Keşke ben de orada olsam dedim ve tam üç ay sonra Ian Ruther, o makineyle, benim, gördüğünüz fotoğrafımı çekti. Bir yolunu bulup Ian'ın *workshop*una gitmiştim, bir *demo* fotoğrafı yapmak için kura çekildi; tesadüfen ben çıktım. Sonrası ise kavga dövüş... Bana fotoğrafı veremedi. Bir galeriyle anlaşmalı olduğu için yaptığı bütün fotoğraflar otomatik olarak galeriye ait oluyordu. Galerinin müdürü de *workshop*ta ve inanılmaz bir fiyat talep etti. Alttan girip üstten çıkarak fiyatı oldukça indirdim ve fotoğrafı aldım. Sonra kendi evime portremini asamayacağım için anneme hediye ettim.

MAA: Islak kolodyum popülerleşmiş bir teknik değil. Tanıyor muydunuz bu makineleri?

KS: Hayır, sonradan aldım. Ama başladığımda elimde film için kullandığım başka bir körüklü ma-

kine vardı. Onun boyutu daha küçüktü, sonra büyüme ihtiyacı olunca da bunu aldım.

MAA: Bu tekniğin bir de kurusu var değil mi, kuru plaka [*dry collodion*]:

KS: 1839'da fotoğraf bulduktan sonra, iki teknik çıkıyor. Biri Fransız Louis Daguerre'nin geliştirdiği Daguerrotype, diğeri de İngiliz Henry Fox Talbot'un geliştirdiği Calotype. İki tekniğin de iyi ve kötü tarafları var. Daguerrotype sisteminde imaj kalitesi çok yüksek. Metal plakaya yapılıyor [pozlanıyor] ancak sadece tek fotoğraf basabiliyor ve onu çoğaltamıyorsunuz. Ayrıca çok zehirli çünkü içinde cıva buharı var. Calotype sisteminde ise kâğıda negatif alıyor ve oradan çoğaltabiliyorsunuz. Fakat negatifi kâğıda aldığı için imaj kalitesi çok düşük ve uygulama süresi çok uzun. İki sistemin de en büyük handikapı patentleri; bir fotoğraf çekileceği zaman gidip lisans ücreti ödemek lazım. Herkes fotoğraf çekemiyor. 1851 yılında Scott Archer, bulduğu ıslak kolodyum tekniği ile iki sistemin iyi taraflarını birleştiriyor; hem daha kolay hem de patentsiz. Islak kolodyum çıktığı zaman fotoğraf bir anda dünyaya yayılıyor. Maalesef ıslak kolodyumun derdi de ıslaklık kurumadan işin bitmesinin gerekmesi. Bu yüzden fotoğrafçılar karanlık odalarını yanlarında taşımak zorundalar. Böylece kuru teknik arayışı ortaya çıkıyor ve 1870'te kuru plakanın bulunmasıyla sonuçlanıyor. Mantık aynı. Duyarkat sabitlenince hazır cam negatifle yapmak da mümkün oluyor. Kuru plakaların seri üretimine de George Eastman başlıyor ve peşine Kodak'ı kuruyor. Kısaca Kodak ilk olarak kuru plakaların fabrikasyon üretimini yaparak işe başlıyor. Sonra camın yerini sentetik materyaller alıyor. Bugün hâlâ kullandığımız film tüm bu hikayenin devamı.

MAA: Peki hesap makinesi koleksiyonuna ne zaman başladınız?

KS: Tesadüfen. Yeni açıldığında Rahmi M. Koç Müzesi'ne gittim ve bilgisayar bölümünü görünce şok oldum. Keşke bugüne kadar kullandığım bilgisayarları atıp satmasaydım dedim. Koleksiyonları çok zayıftı. Elimden çıkardığım aletlere hakikaten çok üzüldüm ve hemen yenilerini almak için, e-Bay'e girdim. Bana ait olan bilgisayarların aynılarını bulup satın almaya başladım. Artık İnternet'te baktığınızı konulara göre ilginizi çekebilecek diğer ürünlerin de size sunulduğu reklam pazarlama sistemleri çok iyi çalıştığı için karşıma 'bu da ilginizi çekebilir' başlığı altında hesap makineleri çıkmaya başladı. Türkiye'de herkesin bildiği bir Facit vardır, onun dışında eski hesap makineleri pek bilinmez. Benim de ilgimi çekti bir iki tane aldım, öyle ilerledi. Bir süre sonra ara da verdim ama aklım hep onlardaydı.

MAA: Peki başka fotoğraf sergisi açmayı düşünüyor musunuz?

KS: Tabii. Bundan sonra hep bununla devam etmek istiyorum. Dışarı çıkmam lazım fakat mobil karanlık odam yok. Aşşap ustası bir arkadaşım var, ona bir kutu yaptıracağım, ya da yurtdışından hazır alacağım. Dışarı çıktığım zaman için kafamdaki ilk yer Kapadokya!

Wet collodion tekniği ile ilgili

KS: Farz edelim ki bir dijital fotoğraf var. Bu son ürünün [*end product*] çıkmasında senin katkın var ama aslında senden başka birçok insanın da katkısı var. Bütün yazılımların ve teknolojik aletlerin, içindeki sensörlerden tutun, makinenin yaratılmasında yer alan insanlardan, yazılımı yazan bilgisayar mühendislerinden, Photoshop'u yazan insanlara kadar o kadar çok müdahale var ki... Bunlardan bir tanesi

Bütün yazılımların ve teknolojik aletlerin, içindeki sensörlerden tutun, makinenin yaratılmasında yer alan insanlardan, yazılımı yazan bilgisayar mühendislerinden, Photoshop'u yazan insanlara kadar o kadar çok müdahale var ki...

işini iyi yapmamış olsaydı bu sonuç çıkmayacaktı. En son aşama olan baskı bile o kadar önemli ki, eğer baskı yapılan makine o kalitede düşünülüp üretilmiş olmasaydı böyle iyi bir çıkış alamazdın. Bir düşünün fotoğrafı kaç kişi çekiyoruz? Çok büyük bir ekip! Ancak ıslak kolodyum ile tek başınasın. Kimse yok. Kimsenin yaptığı bir şeye bağımlı değilsin. Sıfırdan, yani en temel kimyasal maddeleri kullanarak üretiyorsun.

MAA: Nedir onlar?

KS: En temel madde kolodyum. Bu kimyasal metal tuzları, eter, alkol gibi başka maddelerle karıştırmak gerekiyor. Kolodyum cam yüzeyde yapışkan bir tabaka oluşturuyor. Sonra cam gümüş nitratlı bir suyun içine koyuluyor. Onların girdiği reaksiyon metal tuzlarını ışığa hassas hale geliyor. O aşamaya kadar ışığa hassas olmayan tabaka o dakikadan sonra fotoğraf çekmeye hazır hale geliyor. En son yıkarırken de demir sülfat, alkol ve asit kullanılıyor. Bunları organik malzemelerden de yapmak mümkün. Yumurta var, film tabakasının kalkmaması için. Ben verniği bile kendim yapıyorum. Temel bir malzemesi var, Afrika'da yetişen bir ağacın reçinesi. Reçineyi alkolle eritip, 50 defa içinde hiç toz kalmayacak şekilde süzüp biraz lavanta yağı koyunca hazır oluyor.

